

Raafat Hekmat (Sýrie)

Raafat Hekmat (* 1989) je syrský básník a povídkář. V roce 2020 získal za sbírku povídek *Jako bych snil* arabskou kulturní cenu Sharjah. Jeho nejnovější knihu *Deset minut pozdě na světě* (2023) vydalo nakladatelství Dar Al Nahda Al Arabia. Hekmatovy texty jsou zastoupeny ve třech antologiích: *Muzeum sutin – Strach a izolace* (2019), souboru básní vydaného nakladatelstvím Dar Ninawa Damascus, *Svědci z jeho obyvatel: Příběhy pandemie* (2020), která vyšla v nakladatelství Dar Al'an Jordan, a *Dekameron – Vyprávíme pro přežití*, publikované tamtéž rovněž v roce 2020. O dva roky později vyšla v Egyptě jeho kniha *Ve strachu z lovce*. Raafat Hekmat pravidelně přispívá na libanonský web Daraj, kam pod pseudonymem píše o syrských otázkách. V září 2023 přicestoval do Stockholmu, kde je rezidentem ICORN na období 2023–2025.

výběr z básní přeložila Jitka Jeníková

Básně

Text první

Jsem Syřan, kterého pronásleduje vlastní země,
jsem cizinec, kterého prohledávají ve dveřích ambasád,
a v jehož tašce nacházejí
hromady osobních dokladů
a krabičku sirek s jedinou zápalkou
a tak mě obviňují ze všech požárů světa.

Právě teď píšu z dusivého klobouku,
vedle mě je párek holubic a bílý kapesník,
a venku sílí potlesk
a víření bubnů
a já jsem králík, který zas a znovu
zklame kouzelníka.

Píšu z temné zásuvky,
vedle mě jsou sponky, gumičky do vlasů a prázdné lahvičky od parfémů,
a venku vzdychá
čekající žena
a já jsem naschvál ztracená náušnice,
zůstanu ztracený,
abys mě dál hledala.

Píšu z cestovního kufru,
vedle mě je kartáček na zuby, rtěnka a sametové šaty,
a z venku se nese zvuk mohutného objímání,
a já jsem fotka na památku,
jakmile dorazíme, vyloví mě žena,
jež si už vzápětí stýská,
a začne mě líbat.

Píšu z tísnivé vlasti,
vedle mě tisíce takových jako já, vzpomínky a hranice,
a uvnitř gilotina hladu.
Jsem Syřan, který stojí
osamělý na jevištích tohoto světa,
a obtěžkaný veškerým smutkem čeká,
až opona zachrání jeho čest.

Text druhý

Světe, zakusili jsme všechno:
nože, bajonety, letadla, zkázu.
Zakusili jsme strach
a smrt, již přináší,
zimu
a kulky,
minomety
a barely ohně.

Zakusili jsme všechno,
z úzkosti se stala naše hlavní vlastnost
a hrůza se nám vepsala do očí.

Spali jsme mezi hroby a snili strašné sny,
v závěrech svých elegií jsme psali: „A tím se to končí,“
a dál se zlepšovali v přežívání.
„Všechno je dobré
a zítra bude líp,
mrak se přežene
a tíha se rozplyne.“
Říkáme a usmíváme se, a pak se usmíváme ještě víc a víc,
až najednou – náhodný cizinec se nás ptá, jak nám je – a my pláčeme.

Nikdo pro nás nemá vysvětlení,
ani psychologové,
ani odborníci,
ani politici,
dokonce ani věštcí.
Všichni si na nás ukazují,
jako bychom byli laboratorní krysy,
jen pouhé možná, nic víc.

Vzdálenost mezi katastrofami
měříme v krocích
a čas trávíme ve smířených modlitbách:
„Ať Bůh uspíší meteor nebo Soudný den.“

Přikrášlujeme si smrt, aby se dala snést,
vysmíváme se jí

a dáváme jí spoustu jmen.
O mrtvých říkáme, že „našli klid“
nebo že dosáhli „věčného míru“.
Zprávy o smrti námi už neotřásají
a básně o vlasti nás už nedokážou dojmout.

Světě, zakusili jsme všechno:
hrůzu, zoufalství, nečekanou smrt, paniku.
Ptali jsme se: „Co teď?“
A odpověď zněla: exil.
Jen ten nám chyběl, aby se z naší smrti stala legenda.

Kdo nám teď vrátí něžný obřad klidu
před upadnutím do spánku pod střechou domova
neznalí hrůzy, že se nám nečekaně zřítí na hlavu.

Text třetí

Znají tě lépe, vyhnanče,
touláš se jejich životy,
jako ještěrka z pouště
cupitající loubím opuštěného paláce.

Ignorují ticho, jež se šíří tvými nudnými výjevy a se živým zájmem se obracejí k tomu, co tvá
roztříštěná snaha nežádá.

Znají lépe tvé barvy,
tvé smutky,
a to málo, co prosakuje tvými lsty
a mrknutím oka si mezi sebou předávají
tvůj zestručněný příběh.

Znají tě lépe, než si myslíš,
tvou výšku a šířku,
přesný okamžik
a konkrétní věci.

Znají tajemství, která se tvá zrcadla pokouší skrýt,
vědí, jak jsi pod svým parfémem doopravdy cítit
a kdy tě obřezali.

Na dalekém severu, se svými elegantními jmény a rádobý proletářskými kabáty dělají
narážky na tvé hrdelní „ch“ a hádku natrvalo usídlenou v tvém projevu.

Znají tě, vědí, jak se jmenují tví rodiče a kudy jsi prchal, v tradičních jídlech na tebe kladou
pasti a přes den pro tebe mají soucitné úsměvy, jsi totiž odtamtud, z toho místa, kde se
všichni vzájemně zabíjejí, a lidem vládne jakási příšera.

Znají to tajemství
a výmluvy za vyprávěními o útěku
a ukazují na tebe ze svých jevišť,
jsi experiment,
vzorek, nic víc.

Tady ji máme, ženu ve vlaku, zakrývá tě dlaní před zrakem dítěte, odpor z ní jen tryská.

Jediným gestem,
ochrání synovy modré oči,
před snědostí tvé východní kůže
zrozenou, jak praví mýtus,
v zemi komplexů.

Text čtvrtý

Kulky, jejichž svištění ti zní v uších,
tě nezabijí...
Ke tvé smůle,
tě bez zájmu minuly,
jsi takový smolař, že – tu a tam – nezajímáš ani smrt.

Ve válce...
se cesty ke smrti násobí.
Můj přítel zahynul v Egejském moři,
neutopil se... ale...
zhltna ho medúza, když ve vlnách bojoval o přežití.

Jeho kosti se teď pohupují na hladině v poslední snaze o záchranu

Život jeho ženy, jež s ním odmítla odejít, si vyžádala zima.

Jak zkušeně vraždíš krásné věci – říká má přítelkyně –, kterou jsem neúmyslně zabil, když
jsem zemi před rokem opustil.

Deset let jako potemnělá ulice v zaměřovači odstřelovačů,
kterou jsme prokličkovali.

Deset let rozervaného asfaltu a rozprášeného štěrku silou minometů a barelových bomb.
Deset let hrobů polykajících tvář země
šířících se jako rakovina.

Žena, jež se pokoušela ucpat díru ve stěně rodiny vlastním tělem, zemřela zasypaná
urážkami.

Děti v táborech UNICEFu
úžasně malují.
ale jen zbraně... a neznají jinou barvu než rudou.

Ve válce...
se zdi domů naklánějí k sobě a okna se otevírají
sousedé tu nejsou
a naše domovy se staly velkými hnízdy ptáků z okolních stromů.

Vzpomínáš na zahradu, kde jsme se – poprvé – setkali, tu poblíž ulice vedoucí k tvému
domu?

Přes dřevěné lavičky přejel těžký tank
a rozdrtil je.

Text pátý

Připadám si lehoučký,
každá má část je připravená vzlétnout,
jako by mi od včerejška na pravé ruce rašilo peří
a stejně tak na levé,
jako by mě pod kůží bodaly jehličky,
něco se začíná trhat.

Porušil jsem zákony snění,
nakoukl jsem za rámec hry,
a od včerejška věším kdesi mezi.
Často se vídám utíkat, jako by mě někdo honil,
ještě častěji se ale vídám létat.

Mé srdce je lehoučké,
je lehčí než vyždímaná houba,
jsem prázdný, a tak začínám stoupat,
sleduji se zezdola,
vzdaluji se, až je ze mě jenom tečka.

Jsem jako horkovzdušný balon,
jehož cestující odhazují zátěž
a mizí v hlubině prázdnoty.

Na opačném konci nedosažitelného štěstí
se postaví do řady
a se smíchem tleskají mým neúspěšným snahám.

Smutek je mezi nimi vidět na první pohled,
stejně jako Zklamání,
snaží se utajit zprávu o muži, jenž se pokusil vzlétnout,
jen aby si polámal žebra.

Ve vodě, poděděné po ženě milující vodu,
leží zrcátko a poslední dech.

K odhalení tajemství putujícího v jejích hlubinách
stačí muž,
jenž dokáže pohledem lapit pestrobarevný potěr,
ač se mu nedostává dechu.

Má hlava je lehoučká, občas je jako pírko,
nezáleží, jakého je rodu,
dokud před námi neotvívá zapečetěné dveře.

Odtud dokážu
rozpoznat šalebnou podobu všeho:
stromy jsou z výšky klobouky rozházené po zemi
a moře je veliké zrcadlo.

Stejně tak vidím
všechny uličky, jimiž jsem se hnál,
abych stvořil náhodu
a natrefil na ženu kráčející jednou z nich,
tou jednou jedinou,
v níž nemám důvod se ocitnout.

Tiché ťukání na okenní tabulku mě vytrhlo ze spánku,
než jsem otevřel oči,
snil jsem
o dvojici ptáčat, jedno se pokoušelo letět,
druhé nemělo křídla.

Ťukání na okno, docela jako zvuk vzdálené střelby.

Text šestý

Moje matka je žena po dvacítce,
každý den hněte naši nepřítomnost
a peče z ní chleba.
Pokaždé, když se jím pokusí nakrmit mého otce,
mu z našeho nedostatku vyschnou ústa.

Čtyřicátnice,
čeká na návrat své drobotiny,
neúnavně ohřívá chladná rána,
protože ví,
že jistojistě každou chvílí zaklepeme na dveře.

Mé matce
je sto let
a protože ve skříních jejích dětí chybí oblečení,
rozptyluje se skládáním noci,
upravuje ji ve svém srdci jako smuteční šat.

Ta, jež každý den
sleduje škvírou v srdci,
jak pšenice, kterou nikdo nesklidí,
zajde.

Pokušení pro každé světlo putující kolem.

Kdykoliv jsem s ní přecházel ulici nebo jsme se prodírali tržištěm,
zadávala se mi do očí
a nabádala mě, ať se pořádně držím její sukně
a nepouštím se, abych se neztratil.

A pokaždé
jsem si po příchodu domů všiml, jak má dlaň
nadělala na sukni vrásky.

A tyhle vrásky

teď jasně vidím
na fotkách
ze sukně se jí

přesunuly na tvář
a já zatím přecházím ulice a proplétám se tržišti sám
se ztracenýma rukama a srdcem zapouštějícím kořeny.

Vzpomínám si, jak,
když jsem byl malý,
pokaždé ukousla z mého chleba se sýrem,
než mi ho dala do aktovky,
protože mi suchý okraj nechutnal
a já ji pozoroval
a usmíval se.

Kdykoliv
jsem o přestávce
chleba vytáhl
zadíval jsem se na ten otisk,
na úsměv, jež matčiny zuby v chlebu pro syna zanechaly.

Text sedmý

Jen tak, prostě a nečekaně,
se mi v nitru probudili ti druzí,
a zatímco jsem spal, vyskákali ven a vrhli se na mou přestavbu.

Přepsali hodiny odpočinku,
oplotili netečnost,
potlačili každý pokus smutku proplížít se na dvorky mé prázdné duše,
hlasitý smích nahradili tichem
a odvahu starým strachem.

Zrušili koncept úsměvu
a rychle odbývali těch pár stručných rozhovorů, aby byla noc klidnější
natahuje se... když se mé oči snaží utéct do snů
smršťuje se... když se má hlava snaží usnout.

V nitru se mi probudili ti druzí
a připravili mě o život, jež jsem třicet let otáčel v rukou jako nekonečnou látku
ve snaze najít aspoň jednu uvolněnou nitku.

Pak mi začali budovat divadelní scénu na míru.

Říkají o mně, že jsem loutka
a vodí mě před lidmi jako marionetu,
bolí mě ruce z toho, jak mi je silou zakládají na prsou,
z toho, jak mi je silou zvedají
z věčného postávání a poskakování na místě
se mi podlamují nohy.
Lidé mi působí bolest, místo mi působí bolest.

Text osmý

Pohybují se, kráčím,
přecházím ulice, uličky, silničky a opuštěné cesty,
cestuji mezi městečky
a setkávám se s přáteli, co zrovna mají čas,
v restauracích, barech a stísněných pokojích.

Všechno tohle dělám a
nepřestávám pochybovat, že na mě někdo dohlíží,
je to zjevné z toho, jak se ohlížím a jak podezřelá je má úzkost.

V koupelně
se ujišťuji, že je jediné okénko zavřené
a klíčovou dírkou ucpávám kouskem vaty nebo žvýkačkou,
a pak se svlékám, s hlubokým studem a viditelným chvěním.

Nikdy jsem ty oči nevnímal – ty, jež jsou teď tak blízko,
dokud jsem s jistotou nevěděl, že se mé tělo
pohybuje deset let, a možná i déle,
v mířidlech odstřelovačů, střel nebo nedaleké exploze.

Text devátý

Od první chvíle jsem byl hádanka.
Sedmero sousedek, hrdých žen s jazyky jako břitvy,
Obklopilo matčino lůžko a snažilo se mě rozluštit.
A pak se daly, jak velí tradice, do radostného trylkování:
jedna z našich žen přivedla na svět syna.

Dorazil jsem bez ohlášení,
světle žlutý a s očima dokořán,
nezajímalo mě, že je po půlnoci, ani že matčino břicho svírá chlad.

Ani jsem nepípnul,
dokud na tváři statné porodní báby neuschla krev
a ona pyšně neproněsla slavná slova: „Přišel chlapec krásný jako měsíc.“

Vážil jsem míň než štěně a mé krátké ruce vypadaly spíš jako ploutve,
jasně jsem vnímal,
všechny tiché poznámky o tom, jak divně vypadám.
Jedna zašeptala: „Mně připadá mrtvý.“

Snažil jsem se je
ještě víc nerozrušit
a když mě třesoucí se ruce porodní báby zvedly za nohy, uvolnil jsem se
a zakňoural.

Má matka ležela v bezvědomí
a nikdy neuvěřila povídkám o svém porodu
o mňoukajícím synovi
s ploutvemi a otevřenýma očima
a kdykoliv po ní chtěli vysvětlení,
ukázala s veškerou mateřskou hrdostí na muže,
jenž se stal básníkem
a jenž se od první chvíle pokouší zůstat
v každé své básni hádankou.

Text desátý

Žít pod neustálou hrozbou
znamená bát se,
děsit se větru pohupujícího závěsy v ložnici,
bušení na neexistující dveře,
zvuku, který očekáváš každým okamžikem:
desítky vojáků se právě teď plíží
pod okny tvého domu.

Bdělost ti nepomůže
a to, že jsi ostražitý člověk, tvé šance na přežití nezvýší,
jsi jen kus laciného papíru,
na který zapíšou tvé jméno
a jméno tvého otce
a krevní skupinu
a datum spotřeby
a ty na něj otiskneš své oči, ruce a duši.

A potom si tě budou přehazovat
ze stolu na stůl, ze zásuvky do zásuvky,
dokud nepřijde onen čas.
A z tebe se s tím, jak se bude blížit, stane krysa
prchající sama před sebou
do nory vyhloubené v záplavě tvých nemocí.

Hrozí ti tak, že už to nedokážeš snášet,
jedí s tebou a pijí
a ty máš ruce v talíři svého skromného bytí
a nohy se ti pod stolem
klepou.

Ty ulice tam venku ti nepatří
a okno k životu, jež se snažíš otevřít,
vede do života někoho jiného.

V téhle zemi
není tvoje vůbec nic
ani medicína, ani tahle zima, dokonce ani vody v láhvi polovina.

Díváš se na svou tvář v zrcadle,
ty oči jako by patřily muži, jehož čas ohlodal a vysál do poslední kapky
a uši slyší jen křik a nářek
a nadávky a urážky
nesoucí se bezděčnou ozvěnou skladišti paměti.

Ocitnout se v ohrožení v zemi, jež není tvá,
je stejně děsivé,
jako nacházet hrozbu v jídle a ve spánku,
ve vlastním domě
i venku
v posteli i schovanou pod ní.

Ocitnout se v ohrožení v zemi, jež není tvá
– poté, co tě tvá vlastní země opustila –
znamená snížit svůj cenový strop,
postavit se na vrcholek trosek ve svém nitru
a zlomeným, bezmocným hlasem křičet:
Tady je Syřan a všechno, co zbylo z jeho mládí.
Nemá už ani
důstojnost, aby ho někdo bránil.
Pojďte a vezměte si ho.

Tady je Syřan, skoro zadarmo, toužící po spáse.
Pojďte a spaste jej.

Konec